

UCKERMÄRKER

ŠLECHTITELSKÝ PROGRAM

Šlechtitelský program plemene uckermärker

1. Charakteristika a historie plemene

Plemeno vzniklo v 70. letech 20. století v bývalé Německé demokratické republice (NDR), a to křížením mateřských plemen charolais (genotyp 6) a masný simental (genotyp 7). Původní pojmenování plemene „Genotyp 67“ byl posléze nahrazen názvem oblasti Uckermark, kde plemeno vzniklo – uckermärker (UCK). V roce 1992 bylo plemeno uckermärker oficiálně uznáno jako nové masné plemeno skotu. Hlavní oblastí chovu byla oblast Uckermark, ale postupně se chov rozšířil také do dalších částí Německa, především na území bývalé NDR. Významnými oblastmi chovu jsou Brandenbursko a Meklenbursko – Pomořansko. Vzešlá populace jedinců (F1) z tohoto křížení byla podrobena přísné selekci a vybraní jedinci byli dále vzájemně nepřibuzně kříženi s cílem vytvořit masné plemeno skotu vhodné do velkovýrobních podmínek. Plemeno uckermärker je velkého tělesného rámce vyznačující se klidným temperamentem, snadnými porody, vynikající mléčností a výbornými mateřskými vlastnostmi. Jemnější kostra s výborným osvalením dávají maximální předpoklad pro následné ekonomické zhodnocení ve výkrmu zvířat (jatečná výtěžnost až 63 %). Velký tělesný rámec v kombinaci s dobře utvářeným pohybovým aparátem předurčuje chovaná zvířata k maximálnímu využití objemných krmiv, a to v letním období převážně formou pastevního odchovu a v zimním období krměním objemnými konzervovanými krmivy. Jedná se o rané plemeno a jalovice lze zapouštět již od 16 měsíců věku (i dříve) při dosažení doporučené hmotnosti 500 kg. Od počátku 90. let minulého století je také šlechtěno na bezrohost z důvodů snížení ztrát v důsledku vzájemného poranění zvířat, a to především vzhledem k uplatnění chovu tohoto plemene ve velkovýrobních podmínkách.

2. Chov plemene uckermärker ve světě

Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi mladé a nové masné plemeno skotu, není zatím ve světě rozšířené. Jeho stoupající oblíba v Německu ale potvrzuje, že se jedná o plemeno vhodné do všech produkčních výrobních oblastí (od řepařské až po horskou) právě pro svou adaptabilitu na prostředí, schopnost vysoké konverze živin z objemných krmiv a tím dosahování vysokých přírůstků bez nutnosti přidávku jaderného krmiva.

V Německu spadá šlechtění uckermärkera pod sdružením chovatelů „Rinderzuchtverbandes Mecklenburg-Vorpommern e.G. (RZMV)“, které stanovuje základní pravidla pro provádění šlechtitelských programů masných plemen. K 30. 9. 2018 bylo v plemenných knihách uckermärkera v zemi původu registrováno 47 plemenných býků, 1.642 krav a 31 chovatelů.

3. Chov plemene uckermärker v ČR

Prvních 10 jalovic po odstavu plemene uckermärker bylo dovezeno v prosinci roku 2014 a dalších 10 kusů v prosinci roku 2015, všechny na chov společnosti Prontus agro, s.r.o. na Jesenicko. Dále bylo do ČR v roce 2015 přivezeno 9 plemenných býků na chov pana Sittera do Jižních Čech a také insemináčnické dávky plemenného býka Stürmer (státní registr UCK 005) pro inseminaci jalovic importovaných v roce 2014. Následně dovezla firma Prontus agro, s.r.o. dva plemenné býky do přirozené plemenitby, prvního v roce 2017 a druhého v březnu 2018, oba dva z aukcí v Německu.

4. Chovný cíl a standard plemene

4.1. Chovný cíl

Hlavním cílem je produkovat zvířata s dobrou růstovou schopností a výrazným osvalením vhodná k chovu ve velkovýrobních (intenzivních) podmínkách. S ohledem na skutečnost, že se jedná o mladé masné plemeno skotu s vyšším procentem odchylek od standardu plemene, musí být nevhodní jedinci z chovu UCK vyřazováni.

4.2. Základní parametry chovného cíle

4.2.1. Produkční ukazatele

Základním předpokladem úspěšného chovu masného skotu je reprodukce zvířat, tj. počet odchovaných telat - vyjádřeno v % na 100 plemenic. Tento ukazatel je pod vlivem celé řady faktorů a vystihuje úroveň daného chovu a v konečném důsledku ovlivňuje ekonomiku chovatele. Pro zajištění dostatečného počtu zvířat, ať již v čistokrevné plemenitbě či v užitkovém křížení, je nezbytné využívat všechny dostupné způsoby reprodukce, které vyhovují systému chovu masných plemen. K zajištění genetického pokroku je nezbytné propojení s německou populací. Zejména v chovech zaměřených na produkci plemenných zvířat je velmi žádoucí využívat v maximální možné míře inseminaci spermatem nejlepších dostupných býků především z Německa.

4.2.1.1. Plemenice

- *počet odchovaných telat na 100 krav základního stáda – cílem je minimálně 95*
- *hodnocení obtížnosti porodů vyjádřené procentem snadných porodů podle platné metodiky KUMP - min. 95 %*
- *věk při I. otelení – plemeno uckermärker je rané plemeno masného skotu a v zemi původu jsou jalovice zapouštěny již od stáří 15 měsíců. Cílem šlechtění je telení ve věku 24 měsíců (v návaznosti na management stáda – od 24 do 30 měsíců)*
- *průměrné mezidobí - 365 dní, při hodnocení tohoto ukazatele je třeba zohlednit využití embryotransferu*

4.2.1.2. Plemenní býci

- *dosažená březost po skončeném připouštěcím období – cílem je 95 %*
- *hodnocení průběhu porodů a jejich obtížnost dle platné metodiky*

4.2.2. Růstová schopnost

Kontrola užitkovosti masných plemen je základním prostředkem při šlechtění plemene uckermärker a zajišťuje důsledné naplnění selekčního i šlechtitelského programu. Systém zjišťování je prováděn na základě „Metodiky kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka“.

a) **hodnocení růstové schopnosti** – hmotnost ve 120, 210 a 365 dnech

b) **výkrmová schopnost a jateční výsledky** – pro hodnocení tohoto ukazatele je zapotřebí využívat výsledky porážek a klasifikace zvířat pomocí SEUROP a jejich evidence v rámci CE

4.3. Hodnocení exteriéru

Hodnocení zevnějšku je prováděno inspektory ČSCHMS dle „Metodiky popisu a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu“ a je evidováno v databázi KUMP ČSCHMS. S výsledkem hodnocení zvířete je chovatel seznamován prostřednictvím tiskové sestavy, které obsahuje

identifikační údaje zvířete a chovatele, bodové hodnocení jedince, výšku v kříži, hmotnost v den vážení, jméno hodnotitele a datum provedené bonitace. Hlavním selekčním kritériem při posuzování exteriéru u plemene uckermärker budou znaky plemene vymezené plemenným standardem. Při vlastním hodnocení bude důraz kladen především na parametry tělesného rámce, tělesné stavby, užitkového typu a osvalení.

Součástí lineárního hodnocení zevnějšku je v příloze šlechtitelského programu (v tabulkové části za textem) bodové hodnocení výšky v kříži a hmotnosti pro všechny věkové kategorie.

Hodnoceny jsou tyto kategorie (ve věku):

Telata – při odstavu

Březí Jalovice/prvotelky

Krávy – po 3. otelení (na žádost chovatele i v jiném období)

Plemenní býci - při základním výběru

Plemenní býci ve stáří tří a pěti let

4.4. Charakteristika a standard plemene

4.4.1. Charakteristika plemene

Plemeno uckermärker patří mezi plemena většího tělesného rámce. Vzhledem k vysoké růstové schopnosti mladých zvířat umožňuje tělesný rámec a hmotnost první zapouštění jalovic již ve věku 15 měsíců. A proto je plemeno zařazeno do kategorie plemen raných. Od doby uznání je plemeno uckermärker šlechtěno na bezrohost. I přesto se mohou vyskytnout jedinci s rohy a toto není důvodem k jakékoli penalizaci. Zvířata geneticky rohatá jsou označována „R“, s volnými rohy „V“ a bezrohá „P“.

4.4.2. Standard plemene

Zbarvení pláštově bílé až krémové, stejně tak se toleruje strakatá v odstínech od světle žluté až po červenohnědou na bílém podkladu

Sliznice narůžovělé, bez tmavého souvislého pigmentu

Hlava středně dlouhá, přiměřeně široká

Krk středně dlouhý, dobře osvalený a u dospělých zvířat tvoří lalok

Hrudník hluboký a široký, žebra jsou dostatečně klenutá

Kohoutek, hřbet, a bedra dostatečně široká a rovná, dobře osvalená

Zád' dlouhá, mírně skloněná, v sedacích hrbolech široká; kryta výrazným klenutým osvalením, kýta je dlouhá, přiměřeně spuštěná

Končetiny široce postavené s pevnou spěnkou a paznehtem

Vemeno dobře upnuté, dostatečně vysoko nad zemí s pravidelnými válcovitými a středně dlouhými struky umožňující bezproblémové sání telat

Kůže středně silná a pružná

Temperament klidný a vyrovnaný

Vylučující znaky pro zápis do PK

- všechny odchylky od plemenného standardu
- souvisle tmavě pigmentovaná kůže a sliznice
- černé znaky na srsti
- kapří hřbet
- volná nebo výrazně vyplecená lopatka
- genetické vady

4.5. Cíle šlechtitelského programu

Cílem je jednobarevný smetanový skot. Barvy uvedené v popisu plemene jsou možné a nemají vliv na hodnocení zvířete.

Kategorie	Hmotnost ve věku (dnů)		výška v kříži ve 12 měs. (cm)
	210	365	
býci	319	502	135
jalovice	299	409	131

Kategorie	Hmotnost	Výška
	kg	kříž (cm)
Krávy 3 roky	628	141
Krávy 5 let	778	145
Býci 3 roky	1039	147
Býci 5 let	1204	154

5. Selekční program

Selekční program je soubor opatření, který má za cíl, na základě objektivně zjištěných vlastností zevnějšku, růstové schopnosti a užitkových vlastností, vybírat pro plemenitbu přednostně ta zvířata, jejichž uplatnění v populaci směřuje k naplnění chovného cíle. Jelikož se populace jako celek vyvíjí, mění se průběžně i konkrétní požadavky selekčního programu.

5.1. Matky býků

Jako matky býků mohou být vybírány krávy a jalovice, které svou typologickou vyrovnaností a vysokou vlastní užitkovostí patří mezi nejlepší v plemeni uckermärker a jsou využívány především k produkci plemenných býků a ET. Zařazení plemence do kategorie matek býků není trvalého rázu a bude upřesňováno podle výsledků zjišťovaných v kontrole užitkovosti. Ve sporných případech rozhoduje o zařazení plemence mezi matky býků Rada plemenné knihy plemene uckermärker. Matky jsou vybírány členy výběrové komise ČSCHMS v chovech s čistokrevnou plemenitbou zapojených do KUMP stupně „A“.

Obecné podmínky pro výběr matek býků

- *zápis v oddíle A plemenné knihy*
- *dobrý zdravotní stav*

Zapouštění matek býků probíhá cíleně s využitím špičkových býků (vybraných otců býků) z inseminace a přirozené plemenitby. Příslušná kritéria selekce pro všechny rozhodující oblasti, tj. reprodukci, lineární hodnocení zevnějšku a plemennou hodnotu, stanoví Rada plemenné knihy uckermärker a to na základě průměrných výsledků populace. Zařazení plemence do kategorie matek býků není trvalého rázu a bude se upřesňovat podle výsledků zjišťovaných v rámci kontroly užítkovosti.

5.2. Otcové býků

Pro zařazení plemenného býka do kategorie otců býků budou u plemene uckermärker volena mnohem přísnější hlediska, než pro býky určené pro plemenitbu v užitkových stádech nebo pro účely křížení. Tito býci budou používáni především pro záměrné připařování na matky plemenných býků, kde hlavním úkolem bude produkce mladých zvířat se špičkovými vlastnostmi v oblasti masné užítkovosti a exteriéru. Zařazení býka do kategorie otce býků není trvalého charakteru a bude se upřesňovat podle výsledků zjišťovaných v kontrole užítkovosti. Příslušná kritéria selekce pro všechny rozhodující oblasti, tj. reprodukci, lineární hodnocení zevnějšku a plemennou hodnotu stanoví Rada plemenné knihy a to na základě průměrných výsledků populace. Ve sporných případech rozhoduje o zařazení plemeníka mezi otce býků Rada plemenné knihy plemene uckermärker.

Obecné podmínky pro výběr otců býků

- *zápis do plemenné knihy v oddíle A*
- *dobrý zdravotní stav*

Výběr otců býků je zajišťován z

- *býků inseminačních*
- *býků z přirozené plemenitby*

6. Produkce a výběr býků do plemenitby

6.1. Odchov plemenných býčků

Odchov mladých plemenných býků probíhá na uznaném testačním zařízení (OPB) nebo u chovatele. Kritéria pro výběr býčků do odchovu bude upřesňovat Rada plemenné knihy plemene uckermärker na základě výsledků populace.

6.1.1. Obecné podmínky pro výběr býčka do odchovu

- Pochází od vybraných rodičů z chovů zapojených do KUMP stupně „A“
- Býček splňuje kritéria pro výběr býčků do odchovu vyhlášené Radou plemenné knihy
- Má ověřen původ v souladu s platnou legislativou
- Zdravý býček odpovídající podmínkám KDZ

- Splňuje standard plemene

6.1.2. Odchov a zkoušky vlastní růstové schopnosti býků

6.1.2.1. Odchov na uznaném testačním zařízení (OPB)

Cílem odchovu plemenných býčků narozených ze záměrného připářování je testace jejich vlastní užitkovosti za standardních podmínek. Provoz a podmínky odchovu se řídí dle „*Metodiky pro odchov a zkoušky vlastní užitkovosti býků masných plemen skotu*“. Zpracování a vyhodnocování výsledku odchovu je prováděno centrálně. Výsledky zkoušek vlastní užitkovosti jsou podkladem pro selekci. Základní výběry býků probíhají zpravidla na odchovných plemenných býků (OPB).

6.1.2.2. Odchov u chovatele

Chovatel má možnost odchovat býčka mimo testační zařízení. Při tomto systému není sledován přírůstek v období testu, ale pouze přírůstek od narození. Takto odchovaní býčci jsou k základnímu výběru předvedeni na chovu nebo na chovném svodu. Pro přihlášení býčka na svod platí obecné podmínky jako pro výběr do testačního zařízení (OPB). Zpracování a vyhodnocování výsledku odchovu je prováděno centrálně. Výběry býků u chovatele se řídí pokyny, které pro každý rok vydává ČSCHMS ve spolupráci s Radou plemenné knihy uckermärker.

6.2. Selekční kritéria pro výběr býků do plemenitby

6.2.1. Odchov na uznaném testačním zařízení (OPB)

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria budou upřesňována Radou plemenné knihy uckermärker

6.2.2. Odchov u chovatele

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria budou upřesňována Radou plemenné knihy uckermärker

6.2.3. Import býka ze zahraničí

Původ býka musí být doložen dle platné legislativy ČR. Pro zařazení býka do plemenitby v ČR musí být plemeník ohodnocen a vybrán komisí (viz bod 6.3.).

- býček musí odpovídat požadavkům standardu plemene
- selekční kritéria budou upřesňována Radou plemenné knihy uckermärker

6.3. Způsob a kritéria pro hodnocení a výběr býků do plemenitby

Býci jsou vybíráni komisí složenou z delegovaných zástupců ČSCHMS a Klubu chovatelů uckermärker. Členy komise navrhuje a schvaluje Rada plemenné knihy. Ve sporných případech rozhodnutí výběrové komise se bude postupovat dle schváleného reklamačního řádu ČSCHMS. O každém výběru je vyhotoven „výběrový protokol“, který obsahuje zejména:

- místo a datum výběru
- datum narození

- chovatel a majitel býka
- seznam členů komise
- identifikační údaje býka
- výsledek lineárního hodnocení
- výsledek výběru:

1. Vybrán - do „*Přirozené plemenitby a inseminace*“ (linie UCK*)

Při hodnocení exteriéru při základním výběru je požadována minimální hodnota 6 bodů v každém z 10 hodnocených ukazatelů (povoleno 1 x 5 bodů za velikost těla).

- do „*Přirozené plemenitby*“ (linie UCK*)

Ve všech ostatních případech, kdy není splněna podmínka dle bodu 1.

2. Odročén

3. Vyřazen nebo vyřazen před základním výběrem (nevybrán do plemenitby)

* zkratka platí až do vyčerpání pořadového čísla ústředního registru uvnitř linie (do čísla 990)

- linie a přidělený registr z ústředního registru plemeníků (linie se přiděluje dle výsledku hodnocení zvířete při základním výběru)
- případně další údaje v souladu s platnou legislativou

7. Testování a posuzování (KUMP)

Testování a posuzování je prováděno dle „*Metodiky kontroly užitkovosti skotu bez tržní produkce mléka*“ a hodnocení exteriéru je prováděno dle metodiky pro „*Lineární popis a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu*“. Základní metodické postupy testování a posuzování i odhadu plemenné hodnoty stanovuje vyhláška MZe k plemenářskému zákonu.

8. Plemenné hodnoty

Odhad plemenné hodnoty je prováděn pomocí víceznakového animal modelu (individuální model jedince). Podle naměřených hodnot v KUMP je souběžně stanovena plemenná hodnota (PH) pro přímý efekt, plemenná hodnota pro maternální efekt a u krav hodnota pro trvalé mateřské prostředí. Vzhledem k tomu, že v kontrole užitkovosti jsou v jednotlivých chovech podchyceni jak kříženci s masnými plemeny tak i masná plemena, tvoří si tito jedinci navzájem vrstevníky. Odhad plemenné hodnoty je proto prováděn souběžně jedním výpočtem pro více masných plemen se zohledněním plemenných skupin a heterózního efektu. Způsob, systém a počet vyhodnocovaných ukazatelů v rámci výpočtu plemenných hodnot se může měnit a doplňovat s ohledem na požadavky respektující šlechtitelské postupy definované tímto šlechtitelským programem.

Hodnocené vlastnosti:

- průběh porodu
- hmotnost při narození
- hmotnost ve věku 120 dnů
- hmotnost ve věku 210 dnů
- hmotnost ve věku 365 dnů

- lineární hodnocení zevnějšku
- u býků na OPB přírůstek v testu
- lineární hodnocení zevnějšku

Způsob hodnocení je popsán modelovou rovnicí, ve které jsou uvedeny efekty genetické a efekty chovatelského prostředí, které ovlivňují naměřenou užitkovost.

Výsledky kontroly dědičnosti jsou publikovány jako plemenné hodnoty (PH), nebo jako relativní plemenné hodnoty (RPH). Pro stanovení relativní plemenné hodnoty je využívána standardizovaná směrodatná odchylka 10. Pokud neupravuje publikování plemenných hodnot samostatný předpis ČSCHMS, stanovuje základní podmínky pro publikování výsledků kontroly dědičnosti rada PK.

Relativní plemenné hodnoty, které jsou publikovány

Růstová schopnost

- PePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v přímém efektu
- PeRu RPH pro růst v přímém efektu
- MePP RPH pro průběh porodu a hmotnost při narození v maternálním efektu
- MeRu RPH pro růst v maternálním efektu
- PrirT RPH pro přírůstek v testu na OPB

Lineární hodnocení

- TR RPH pro velikost těla
- DT RPH délku těla
- HM RPH pro hmotnost
- UT RPH pro užitkový typ

9. Rozsah zjišťování známých vad a zvláštností

Klub chovatelů plemene uckermärker a ČSCHMS ve spolupráci s útvarem genetiky SVÚ Brno bude uplatňovat taková opatření, která zajistí účinnou eliminaci genetických vad a zvláštností bez významnějšího snížení genetického zisku. Zjišťování známých vad a zvláštností bude realizováno na základě podkladů z útvaru genetiky SVÚ Brno. Přitom bude respektovat postupy realizované v zahraničních populacích. Rozsah sledovaných vad a zvláštností bude rozšiřován podle potřeb v souvislosti se stupněm poznání.

10. Způsob vyhodnocování výsledků šlechtění plemene

Vyhodnocení realizace šlechtitelského programu a porovnání dlouhodobého vývoje vyhodnocuje Rada plemenné knihy plemene uckermärker ve spolupráci s ČSCHMS. Výsledky zpracovává na základě dat z kontroly užitkovosti ČSCHMS. Zveřejňování je realizováno formou uzávěrky KUMP a je zveřejňováno v tištěné formě i ve formě umožňující dálkový přístup (na webových stránkách ČSCHMS), příp. jinou formou.

11. Obecná ustanovení

Nedílnou součástí tohoto šlechtitelského programu je metodika pro „Lineární popis a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu“, „Metodika kontroly užítkovosti skotu bez tržní produkce mléka“, „Metodika pro odchov a zkoušky vlastní užítkovosti býků masných plemen skotu“ a „Řád plemenné knihy uckermärker“. Sporné případy související s tímto šlechtitelským programem řeší a rozhodnutí vydává Rada plemenné knihy plemene uckermärker.

v Praze, dne 24. 10. 2018

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA ŠLECHTITELSKÉHO PROGRAMU

Uckermärker

Plemenný býk

Kráva

Plemenný býk

Kráva s teletem

Plemenný býk ve stádě

Dvouletá jalovice